

Palestina: Hamas – organisasjon, rekruttering og eventuell bruk av tvang

- Hamas' struktur og organisasjon
- I hvilken grad forekommer tvangsrekruttering til Hamas?
- Er det vanlig at Hamas tvinger personer til å utføre enkeltoppgaver eller annen type arbeid for dem?
- Hvordan ser Hamas på personer som avviser et samarbeid?
- Får det konsekvenser hvis man nekter å arbeide for Hamas?
- Kan man risikere å bli utsatt for sjikane, kidnapping, tortur og lignende?

Innledning

Hamas er en palestinsk islamsk motstandsbevegelse etablert i Gaza etter utbruddet av det første palestinske opprøret mot Israel, intifadaen, i desember 1987. Hamas' charter fra 1988 oppfordrer til tilintetgjørelse av staten Israel og etablering av et islamsk samfunn i det historiske Palestina. I det observatører anser som et forsøk på å moderere imaget, presenterte Hamas et nytt dokument (Document of General Principles and Policies) i 2017. Der åpner de for å midlertidig akseptere en palestinsk stat innenfor de facto-grensen som var etablert mellom Israel og de palestinske områdene før Seksdagerskrigen i 1967, men fortsatt uten å anerkjenne staten Israel (Robinson 2023; Gramer 2017; Margolin 2022).

Opprettelsen av Hamas var inspirert av Det muslimske brorskap og tuftet på idéen om 'revolusjon nedenfra', der man så for seg å bruke eksisterende demokratiske institusjoner til å samle støtte og autoritet, mens man samtidig etablerte en infrastruktur med sosiale tjenester hvorfra bevegelsen kunne drive misjonærvirksomhet og samle støtte. Parallelt med slik sosial virksomhet, har voldsbruk alltid vært et viktig middel for å oppnå bevegelsens mål (Margolin 2022).

Hamas deltok for første gang i et palestinsk parlamentsvalg i 2006, og vant, men klarte ikke å danne en styringsdyktig regjering. Dette skyldes både en internasjonal boikott av partiet og interne politiske stridigheter. Etter en væpnet konflikt med hovedrivalen Fatah, det ledende partiet i den internasjonalt anerkjente palestinske selvstyremyndigheten (PA), tok Hamas makten på Gazastripen sommeren 2007

(Freedom House 2023). Hamas, klassifisert som en terrororganisasjon av bl.a. USA, Israel og EU, har styrt Gazastripen siden (Elnakhala 2021, s. 60).

I mange år har Hamas vært kjent for overdreven maktbruk mot politiske motstandere, og palestinske menneskerettsorganisasjoner, med flere, har dokumentert utstrakt bruk av tortur og utenomrettslige drap begått av Hamas-myndigheten på Gazastripen (U.S. Department of state 2023; Freedom House 2023; Palestinian Centre for Human Rights 2023, s. 90-92; 2010, s. 87-88; ICHR 2021; HRW 2018).

Denne responsen belyser i hovedsak i hvilken grad Hamas benytter tvang i rekruttering til bevegelsen.

1.1 Om kildene

På en informasjonsinnhentingsreise til Palestina i februar/mars 2023, spurte Landinfo om Hamas på noen måte tvinger folk i Gaza til enten å bli del av bevegelsen, støtte den på andre måter eller å utføre spesifikke oppgaver for dem. Disse spørsmålene har også blitt stilt til kilder i Gaza på Landinfos tidligere reiser til området, som i 2019, 2016 og 2013.

Denne responsen bygger i hovedsak på informasjon innhentet i møter i februar/mars 2023 med kilder i Gaza og enkelte på Vestbredden. Landinfo har valgt å anonymisere to av kildene av sikkerhetshensyn: Den ene er en anerkjent palestinsk akademiker ved Al Azhar-universitetet i Gaza, som Landinfo har truffet flere ganger, den andre er leder for en politisk tenketank i Gaza. I tillegg bygger responsen på et møte Landinfo hadde med International Crisis Group (ICG), en lokal Fatah-leder og representanter for Fatah youth i Gaza. Dette var unge voksne hvorav flere var studenter eller ansatte ved Al Quds-universitetet i Gaza. En representant for UN Women i Gaza og Independent Commission for Human Rights (ICHR) på Vestbredden er også blant kildene. I tillegg benyttes rapporter fra vitenskapelige institusjoner eller andre medier som blant annet danner bakgrunn for å beskrive Hamas som organisasjon og dens rekrutteringsmetoder.

Landinfos inntrykk etter samtaler med kilder i Gaza, er at Hamas ikke direkte tvinger folk til å samarbeide med dem, men at de i større grad utøver indirekte press ved å gi fordeler til personer som støtter bevegelsen, og motsatt gjør livet noe vanskeligere for dem som ikke gjør det. For bedre å illustrere hvordan bevegelsen er bygget opp av både formelle medlemsstrukturer og tilhengere, redegjør vi først kort for hvordan Hamas er organisert.

Hamas' struktur og organisasjon

Hamas er både en sosial, politisk og militær bevegelse. I tillegg til aktive medlemmer i militær og politisk virksomhet, har organisasjonen en stor tilhenger-skare i Gaza, på Vestbredden og utenfor. Selv om sistnevnte ikke er medlemmer, spiller de en viktig rolle i å styrke Hamas' legitimitet og økonomiske situasjon (Elnakhala 2021, s. 66).

I Hamas' charter av 1988 står det i artikkel fire at bevegelsen er åpen for enhver troende muslim som vil følge dens ideer og metoder, som kan bevare dens hemmeligheter og som ønsker å slutte seg til bevegelsen for å gjøre sin plikt og tjene Gud (Al Jazeera 2005).

Hamas' utøvende og besluttende organ er Politbyrået med 15 medlemmer, siden 2017 ledet av Ismael Haniye. Politbyrået velges av Shura-rådet, organisasjonens rådgivende organ som legger frem Hamas' overordnede strategi og politiske mål. Rådet velges av Hamas' medlemmer, og består blant annet av respekterte geistelige og politiske aktører. Navnene på medlemmene er ikke offentlig kjent. Rådet har representanter fra Gazastripen, Vestbredden, utlandet og palestinske innsatte i israelske fengsler. Shura-rådet har lokale underkomitéer i de samme områdene. Det lokale Shura-rådet i Gaza skal bestå av 80 valgte medlemmer (Elnakhala 2021, s. 62-63; ECFR u.å.-a, b).

Regjeringen i Gaza er ledet av Yahya Sinwar, en av grunnleggerne av Hamas' militære gren. Han tok over etter Ismael Haniye etter et valg i 2017, og ble gjenvalgt i 2021 (Freedom House 2023). Ifølge Robinson (2023), som skriver for Council of Foreign Relations, er Issam al-Da'alis Hamas' de facto leder i Gaza i dag. Al-Da'alis ble valgt til Hamas' Politbyrå i 2021 og har ledet organisasjonens informasjonsdepartement. Han har også vært en av Haniyes rådgivere (Abu Toameh 2021).

Izz ad-Din al-Qassam-brigadene (ofte referert til som Qassam-brigadene) er Hamas' militære gren, offisielt dannet i 1992. Det er lite åpenhet rundt Qassam-brigadenes struktur og medlemskap, men det hevdes at Mohammad Deif og Marwan Issa er leder og nestleder (Robinson 2023; Elnakhala 2021, s. 64).

En skjematisk oversikt over organisasjonen finnes i en artikkel om Hamas i Council on Foreign Relations (Robinson 2023).

Rekruttering til Hamas

Hamas' oppslutning i den palestinske opinionen er sterkt påvirket av den til enhver tid rådende politiske kontekst. I perioder der fredsforhandlinger med Israel har gitt positive resultater, har oppslutningen til Hamas vært relativt lav, mens den har økt i perioder der forhandlingene har feilet (Elnakhala 2021, s. 65).

Ifølge Midtøsten-forskeren Doaa' Elnakhala, som har skrevet et kapittel om Hamas i boken *Global Jihadist Terrorism*¹, mobiliserer Hamas i stor grad gjennom media, moskeer og utdanningsinstitusjoner. Med referanse til en annen forsker skriver hun bl.a. følgende:

The media is a key instrument for mobilizing the people and it invests in its “resistant media.” Mobilizing the masses and selling its ideas about the resistance facilitate recruitment of new members and widen popular support. At an early stage, the Movement relied on leaflets and graffiti on the walls in the West Bank and the Gaza Strip to mobilize the masses and encourage more recruits. Additionally, mosques and educational institutions were centers for the distribution of Hamas media materials.

Hamas har egne informasjonssentre som oppdaterer organisasjonens nettsider og nyhetskanaler. I tillegg bruker Hamas sine veldedige organisasjoner, koranskoler, *dawa*-sentre², studentorganisasjoner, sportsklubber og sommerleire til å rekruttere nye medlemmer. Hamas har et eget forkynnelsesdepartement til dette formålet. Man kan rekrutteres til religiøse, militære eller andre ikke-aktive roller (Elnakhala 2021, s. 66).

Hamas' tilstedeværelse og aktivitet i veldedige og religiøse organisasjoner gir partiet troverdighet og letter rekrutteringen. Selve rekrutteringsprosessen kan skje uformelt gjennom familiære relasjoner og vennskap som utvikler seg i institusjonene nevnt over. Rekrutteringen inkluderer ofte en periode med indoktrinering, inkludert opplæring i palestinsk historie og okkupasjonen (Elnakhala 2021, s. 66-67).

Noen av rekruttene blir overført til Hamas' militære gren. Rekrutter som viser lederevner, blir identifisert i ung alder og indoktrineres via andre jevnaldrende og mentorer. De som viser seg å kunne tåle harde fysiske og psykiske utfordringer, blir ledet inn i passende deler av organisasjonen (Elnakhala 2021, s. 66).

I henhold til en lederskikkelse i Hamas, som uttalte seg til Al Monitor i 2015, har Qassam-brigadene tatt over mye av ansvaret for rekrutteringen av unge menn. Ifølge ham skyldtes dette først og fremst behovet for å styrke brigadene etter store tap under krigen mot Israel året før. Qassam-brigadene arrangerte derfor leire der barn og unge skal ha fått militær opplæring i skoleferiene. Ifølge samme kilde blir langt flere unge rekruttert av Qassam-brigadene enn gjennom moskeene, selv om

¹ Artikkelen er også publisert av [Counter Terrorism Ethics](#), et tverrfaglig forskningsprosjekt som tar opp etiske problemstillinger knyttet til terror, etablert av TU Delft University, Georgetown University, Oxford University og Charles Sturt University.

² Det arabiske ordet *dawa* betyr invitasjon eller kall. Et *dawa*-senter refererer til et samlingssted for muslimer der man kan samtale om religion og religiøs praksis. Det kan også være et sted som tilbyr tjenester og aktiviteter.

moskeene fortsatt spiller en rolle i videre opplæring etter den militære treningen (Balousha 2015). Dette bekreftes også i artikkelen til Elnakhala (2021, s. 66-67).

En palestinsk akademiker ved Al Azhar-universitetet (møte 2013) hevdet også at moskeene er en viktig rekrutteringsbase for Hamas, og at typiske kjennetegn ved medlemmene, er at de ber fem ganger om dagen, deltar i studiegrupper og leser Koranen. Å bli fullverdig medlem krever en trinnvis prosess som ender med at man avlegger en ed (*el baya*) om troskap til Hamas på Koranen, ifølge akademikerens. Det tar, ifølge ham, normalt to år å bli et betrodd medlem. Avhengig av familietilhørighet, kan det gå raskere. I løpet av prosessen før man blir medlem, foretas en bakgrunnssjekk som bl.a. inkluderer samtaler med familie, naboer og venner. Prosessen er omfattende for å unngå kollaboratører. Etter edsavleggelsen er man innviet i de indre forhold, og «desertering» blir ikke akseptert i henhold til akademikerens. De som likevel forlater bevegelsen og blir værende i Gaza, blir ifølge ham ikke straffet, men overvåket. Akademikerens kjente selv til slike personer (møte 2013).

Landinfo har ikke funnet nyere kilder som bekrefter hvor lang tid det tar å bli fullverdig medlem og at man må avlegge en troskapsed.

I hvilken grad forekommer tvangsrekruttering?

I henhold til kildene Landinfo har snakket med på informasjonsinnhentingsreiser til Gaza mellom 2013 og 2023, har Hamas i liten grad tvunget personer til å bli medlem. Derimot har bevegelsen gjennomført flere kampanjer i Gaza, som hijab-påbud for kvinnelige studenter, tvangsklipping av unge menn og kjønns-segregering på skolen, for å fremme islamisering.

Som nevnt, bruker Hamas bl.a. sommerleire for barn som arena for indoktrinering. Allerede i 2012 startet Hamas med grunnleggende militær opplæring av barn ved offentlige skoler (palestinsk akademiker ved Al Azhar-universitetet, møte 2013). Independent Commission for Human rights (ICHR) skrev i årsrapporten for 2021 at barn i Ar-Rabee' Institute for Social Reform Care hadde blitt tvunget til å ta del i militærtrening og at barn som hadde nektet, hadde blitt utsatt for grov mishandling. Etter at ICHR intervenerte på barnas vegne, tok praksisen slutt. Programmet endret innhold til sportslige aktiviteter, og ingen barn skal i dag være tvunget til å delta (ICHR 2022, s. 58).

Lederen for UN Women i Gaza bekreftet overfor Landinfo (Teams-møte 2023) at Hamas forsøker å presse barn til å begynne å gå i moskeen tidlig og delta på leire. Hun la til at det ikke kun er barn av Hamas-tilhengere som deltar på leirene. Fordi det er gratis, er det et attraktivt tilbud til mange i skoleferien.

Fatah-lederen Ahmed Hilles (møte i Gaza 2023) hevdet imidlertid at Hamas ved å stadig kalle politiske motstandere inn til forhør, bruker dette som en metode for å rekruttere informanter. På spørsmål om Hamas tilbyr incentiver, svarte han at de snarere benytter seg av intimiderende pressmidler.

Er det vanlig at Hamas tvinger personer til å utføre enkeltoppgaver eller annen type arbeid for dem?

Dette har nok forekommet, og det kan kanskje ikke utelukkes i dag, heller (ICG møte 2023). Likevel hevdet representanter for Fatah youth (møte 2023) at Hamas har egne folk til å utføre de fleste typer oppdrag. Skulle det derimot, mot formodning, være enkeltstående svært krevende oppgaver som svært få kan utføre, kan man ikke se bort fra at man kan bli presset til å utføre tjenester (ICG møte 2. mars). I hovedsak later dette ikke til å være et utbredt problem.

Ifølge Fatah youth (møte 2023) ber ikke Hamas andre enn egne tros- og partifeller om tjenester, fordi de ikke stoler på andre. Som et eksempel nevnte de at studenter som trenger praksis for å gjennomføre studier og eksamen, blir nektet praksis i offentlig virksomhet dersom de studerer ved Al Quds-universitetet, ansett som et Fatah-lojalt universitet. De får heller ikke jobbe i banker tilknyttet Hamas, ble det hevdet.

Politiske analytikere vi snakket med, var også av den oppfatning at Hamas ikke lenger tvinger noen til å jobbe for dem, med mindre det er en helt spesiell grunn. En kilde hevdet at dersom personen da nekter, kan Hamas gjøre livet svært vanskelig for vedkommende. Dersom vedkommende er forretningsmann, kan Hamas f.eks. sette i gang tiltak som leder til at forretningen mister omsetting og må stenge (ICG, møte 2. mars 2023).

Akademikeren ved Al Azhar-universitetet hevdet også i møte med Landinfo i 2016, at Hamas stort sett kun ansatte Hamas-lojale personer.

Hvordan ser Hamas på personer som avviser et samarbeid?

Ifølge International Crisis Groups representant i Gaza (møte 2023) blir ikke folk direkte straffet av Hamas, for ikke å støtte bevegelsen eller følge deres anmodninger. Man risikerer heller at Hamas forsøker å gjøre livet litt vanskeligere for dem. Det kan dreie seg om at man nektes utstedelse av diverse typer tillatelser, f.eks. byggetillatelse, eller at sosiale offentlige tjenester treneres. Hamas vil derimot ikke fengsle vedkommende. Mer vanlig, ble det sagt, er det at man kan dra

fordeler av å være med i Hamas, eller på andre måter aktivt støtte bevegelsen (ICG, møte 2023).

Studenter fra Fatah youth, (møte 2023) var av samme oppfatning og uttalte f.eks. at universitetsstipender var forbeholdt studenter med Hamas-tilknytning og nektet dem med Fatah-tilknytning. Representantene fra Fatah youth hevdet videre at Hamas har et utbredt nett av informanter, som bl.a. innhenter informasjon fra ledere i moskeene om hvorvidt en student er tilknyttet Hamas eller ikke.

Får det konsekvenser hvis man nekter å arbeide for Hamas?

Som beskrevet over, hevder enkelte kilder at Hamas bruker gulrot snarere enn pisk. Altså kan man høste fordeler ved å være med i/støtte Hamas, fordeler man ellers ikke får.

Personer som utsettes for overgrep, er gjerne dem som aktivt motarbeider Hamas og som uttrykker kritikk. Alvorlighetsgraden i overgrepene avhenger av hva man har sagt eller gjort. Kritikere får ofte først en advarsel, men om kritikken ikke opphører, øker alvorlighetsgraden. Som nevnt, kan en person få store problemer dersom han/hun innehar en kompetanse Hamas har bruk for, og som de ikke har internt. Men dette later altså ikke til å forekomme i stor grad.

Kan man risikere å bli utsatt for sjikane, kidnapping, tortur og lignende?

I henhold til kilder Landinfo snakket med i Gaza og på Vestbredden i februar og mars 2023, er omfanget av overgrep begått av Hamas mot sivile, redusert (palestinsk akademiker ved Al Azhar-universitetet; ICG; Fatah youth; Hilles; leder for tenketank; ICHR). Det skyldes, ble det hevdet, både at Hamas har blitt mer profesjonelle, men også at befolkningen enten er kuet til taushet og i stor grad unngår provokative handlinger, eller at kritikere, særlig unge menn, har forlatt Gazastripen. Det siste beskrives også i Human Rights Watch' rapport (HRW 2018). Likevel rapporteres det fortsatt at Hamas' sikkerhetsstyrker og politi foretar arrestasjoner og begår betydelige overgrep, inkludert tortur, mot aktivister, journalister og andre kritikere (U.S. Department of state 2023, s. 22, 28; ICHR 2022, s. 55-56; HRW 2022; Palestinian Centre for Human Rights 2023, s. 90-92). Det bekreftes også av kildene Landinfo møtte i Gaza.

Foruten voldelige overgrep, benytter Hamas også andre ubehagelige og sjikanøse metoder for å true kritikere til taushet, deriblant å ringe personer som har ytret seg kritisk til Hamas for å be dem trekke uttalelsen. En annen reaksjonsform er forhør

der man blir forsøkt tvunget til å signere en erklæring om enten å frstå fra å kritisere Hamas eller å frstå fra å gjenta andre forhold man er anholdt for (ICHR 2022, s. 82-83; Palestinian Centre for Human Rights 2023, s. 28-29, 31, 89-90, 103).

Andre former for overgrep og trakassering inkluderer raid og vandalisering av kontorer, utstyr, eiendom og boliger; ulovlige arrestasjoner og utreisenekt fra Gazastripen (U.S. Department of state 2023, s. 35).

Nyere kilder Landinfo har konsultert, rapporterer ikke om utenomrettslige kidnappinger i Gaza (Palestinian Centre for Human Rights 2023; ICHR 2022; U.S. Department of state 2023).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Abu Toameh, K. (2021, 13. juni). Hamas appoints new prime minister in Gaza. *The Jerusalem Post*. Tilgjengelig fra <https://www.jpost.com/middle-east/hamas-appoints-new-prime-minister-in-gaza-670938> [lastet ned 19. oktober 2023].

Al Jazeera (2005, 16. juli). Charter of the Islamic Resistance Movement (Hamas). *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.net/2005/07/16/%D9%85%D9%8A%D8%AB%D8%A7%D9%82-%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%82%D8%A7%D9%88%D9%85%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9-%D8%AD%D9%85%D8%A7%D8%B3> [lastet ned 16. oktober 2023].

- Balousha, H. (2015, 16. september). Hamas shifts public relations strategy. *Al Monitor*. Tilgjengelig fra <https://www.al-monitor.com/originals/2015/09/palestine-qassam-brigades-hamas-public-communications.html> [lastet ned 5. oktober].
- ECFR (u.å.-a). *Mapping Palestinian Politics - Politburo*. Berlin: European Council on Foreign Relations. Tilgjengelig fra https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/politburo/ [lastet ned 3. oktober 2023].
- ECFR (u.å.-b). *Mapping Palestinian politics - Shura council*. Berlin: European Council on Foreign Relations. Tilgjengelig fra https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/shura_council/ [lastet ned 3. oktober 2023].
- Elnakhala, Doaa' (2021). *Global Jihadist Terrorism. Terrorist Groups, Zones of Armed Conflict and National Counter-Terrorism Strategies*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Freedom House (2023). *Freedom in the world 2023 - Gaza Strip*. Freedom House. Tilgjengelig fra <https://freedomhouse.org/country/gaza-strip/freedom-world/2023> [lastet ned 3. oktober 2023].
- Gramer, R. (2017, 1. mai). In Bid to End Isolation, Hamas Tries Out a Friendlier Face. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra <https://foreignpolicy.com/2017/05/01/in-bid-to-end-isolation-hamas-tries-out-a-friendlier-face-latest-israel-palestine-news/> [lastet ned 4. oktober 2023].
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2018, 23. oktober). *Two Authorities, One Way, Zero Dissent*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2018/10/23/two-authorities-one-way-zero-dissent/arbitrary-arrest-and-torture-under> [lastet ned 4. oktober 2023].
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2022, 30. juni). *Palestine: Impunity for Arbitrary Arrests, Torture*. New York. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2022/06/30/palestine-impunity-arbitrary-arrests-torture> [lastet ned 4. oktober 2023].
- ICHR (2021, 20. oktober). *Annual report 2019*. Ramallah: Independent Commission for Human Rights. Tilgjengelig fra <https://www.ichr.ps/en/reports/2999.html> [lastet ned 4. oktober 2023].
- ICHR (2022, 15. september). *The Situation of Human Rights in Palestine. Twenty Seventh Annual Report 1 January – 31 December 2021*. Ramallah: Independent Commission for Human Rights. Tilgjengelig fra https://cdn1.ichr.ps/cached_uploads/download/2022/09/15/annual-report-27-1663231719.pdf [lastet ned 4. oktober 2023].
- Margolin, D. (2022, 21. desember). *Hamas at 35*. Washington D.C.: The Washington Institute for Near East Policy. Tilgjengelig fra <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hamas-35> [lastet ned 4. oktober 2023].
- Palestinian Centre for Human Rights (2010, juni). *Annual report 2009*. Gaza: Palestinian Centre for Human Rights. Tilgjengelig fra <https://pchrgaza.org/en/annual-report-2009/> [lastet ned 4. oktober 2023].
- Palestinian Centre for Human Rights (2023, juni). *Annual report 2022*. Gaza: Palestinian Center for Human Rights. Tilgjengelig fra <https://pchrgaza.org/en/annual-report-2022/> [lastet ned 19. oktober 2023].
- Robinson, K. (2023). What Is Hamas? *Council on Foreign Relations*,. Tilgjengelig fra <https://www.cfr.org/backgrounder/what-hamas> [lastet ned 19. oktober 2023].
- U.S. Department of state (2023, mars). *West Bank and Gaza Strip 2022 Human rights report*. Washington D.C.: U.S. Department of state. Tilgjengelig fra https://www.state.gov/wp-content/uploads/2023/03/415610_WEST-BANK-AND-GAZA-2022-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf [lastet ned 19. oktober 2023].

Muntlige kilder

Ahmed Hilles. Fatah-leder. Møte i Gaza 1. mars 2023.

Fatah youth. Møte i Gaza 28. februar 2023.

Independent Commission for Human Rights. Møte med lederen i Ramallah 6. mars 2023.

International Crisis Group. Møte i Gaza 2. mars 2023.

Leder av Palestinsk tenketank. Møte i Gaza 2. mars 2023.

Palestinsk akademiker ved Al-Azhar University. Møte i Gaza 9. april 2013, 25. oktober 2016 og 28. februar 2023.

UN Women i Gaza. Teams-møte 8. mars 2023

© Landinfo 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.